

28 Şubat'ın Sürekliliği ve Sistem İçi Muhalefetin iflası

Bahadır Kurbanoglu

Seçim sathı mailinde yer alan gelişmeler, Türkiye'deki düzenin sahip olduğu kimliği ve son iki yılda yaşanan gelişmelerle birlikte nereye doğru evrildiğini ortaya koyduğu gibi; siyasi ve askeri mekanizmanın muhalif güçlerce ne doğrultuda ve hangi ölçüde idrak edildiğini de gözler önüne serdi.

Mevcut süreç, son dönemlerde yapılan "28 Şubat"ın bitip bitmediğine ilişkin spekülasyonlara cevap mahiyetindeki gelişmelere de sahne oldu. Üstelik düzenin niteliğini oluşturan unsurların, sadece belli konjonktürel gelişmelere -mesela seçimler gibi- bağlı olmadığını; aksine, güttüğü politikaların sürekliliğine hanel gelip gelmemesine değin olduğunu da ispatladı.

Türkiye'de niteliğini ve istikrarını koruyan yegane unsurun 'oligarşik yapı' olduğu gerçeğinden hareketle, palyatif yapılanma ve siyasal çizgilerin düsturlarının da ancak bu çerçevede bir anlam ifade ettiği de idraklara yerleşmiş oldu. Nitekim muhalif konuşlanmalar içerisinde yer alabilmek için ekonomik, siyasal ve kitlesel büyümenin yeterli olmadığı, belli bir hedef doğrultusunda yürüdüklerini iddia edenlerin sahip oldukları kimliğin, karşılarında yer aldıklarını söyledikleri güçlere gerçekten alternatif bir konuşlanma İçerip içermediğinin tanımlanmasının en elzem unsur olduğunu da ortaya koydu. Pragmatizm, oportünizm ve çeşitli sapma unsurlarına açık olmanın getirilerinin, göturdüklerinden daha sinirli olduğu, hatla bir zaman gelip 'muhalif duruş' iddiasının kökten reddine kadar bir seyir izleyebileceğini gösterdi.

'Muhalik Duruş'un Zihin Bulanıklığı

12 Mart'ta muhtıra; 12 Eylül arefesinde mektup krizi; 28 Şubat'ta MGK kararları; 20 Mart'ta komutanlar bildirisi ve en nihayet Kıvrıkoğlu'nun siviller eliyle işleyen siyasal mekanizma ile rejimin işleyişi arasındaki ibreyi dengeleyici açıklamaları, rejimin gelmiş olduğu noktayı belgelemesi açısından son derece önem arz ediyor. Hiç şüphesiz bu kronoloji bir sürekliliği ifade ediyor. Ancak bu sürekliliğin 28 Şubat kesiti, diğerlerinden farklı nitelikler de arz ediyor. Bu nitelikler, aynı zamanda 28 Şubat'ın muhatap aldığı kesimlerin, rejimin işleyişini ne kadar kavrayabildiklerini de gözler önüne seriyor.

İki ay öncesinin gündemini hatırlayacak olursak, muhalif kesimlerin -özellikle dindar kesimin- temel vurgusu iki nokta üzerinde yoğunlaşıyordu. Bunlardan ilki, Türkiye'nin seçim atmosferine girişi ve yedi ay öncesinden belirlenen 18 Nisan takviminin geçerliliğini korumasının '28 Şubat'ın tasfiyesini beraberinde getirecek olan gelişmelere gebe olduğu noktasında idi. Bir diğer vurgu da -ki geçerliliğini halen koruduğu muhalif basın organlarının şaşkınlığında ortaya çıkıyordu- Kıvrıkoğlu'nun gelişi ile birlikte bir 'normalleşme' seyrinin başladığı tespitinde düğümleliyordu. Hatta Kıvrıkoğlu'nun açıklamaları üzerine, dindar çevrelerin kalem erbabı, "üst düzey askeri bir yetkili" başlıklı 'komplocu' gündemlere nazaran, bu çıkışın daha dürüst ve tutarlı bir anlam ifade ettiğinden dem vuruyorlardı. Yani tehdidin adresinin belli olup olmaması, adeta tehdidin kendisinden ya da niteliğinden daha önemli bir işlev görüyordu. Hatta, "...seleflerinin politik söylemlerinden huzursuzluk duyduğu imajı veren ve göreve geldiği günden bugüne kadar ki tavırları ile, yıllardır özlediği Genelkurmay Başkanı'na kavuştuğunu Kıvrıkoğlu'nun şahsında gören geniş halk kitleleri için, bu demeç, tam bir hayal kırıklığı olmuştur..." (Akit, 19 Mart Cuma) tarzındaki serzenişler, tehdidin algılanma boyutunu ve mevcut kesimlerin zihin yapılarını gözler önüne seriyordu.

Muhalif duruş sahiplerinin bu kafa karışıklıklarını, karşıt gücü ve kendi kimliğini tanımlamada ilke ve sabitelerinin muğlaklığı, geçici konjonktürel gelişmelerin büyümesine kapılma ve sistemi bütüncül bir noktadan değerlendirememekle birlikte, kişilere endeksli değer yargılarına bağlı sağcı sapmadan kurtulamamanın zaafiyetine bağlamak mümkün. Süreçten gerekli dersleri çıkaramamak, ister istemez bütüncül ve uzun vadeli politikaların üretilmesinin önünde de önemli bir engel olarak duruyor.

Bu bilinç yanılgısının yanısıra, '28 Şubat'ın olumsuz ama bir o kadar da kalıcı getirilerinden biri de, siyasal mekanizmanın 'muhalif duruş sahipleri' de dahil olmak üzere, militer kuşatmayı içlerine sindiren bir zihni bulanıklık içerisine girmiş olmasıdır. Bu durum sadece, darbecileri ikna ve tatmin çabasının getirdiği, ya da kişilere endeksli demokrasi söylemlerinin dayattığı gündemlerin -312 vb. tartışmaların- içine takılıp kalmaktan kaynaklanmıyor; 'Kendi duruşu'nu izahtan bile yoksun bir tavrın getirdiği bir bulanıklık bu. RP'li ve FP'li duruş, bugüne dek rejim karşısında hiçbir zaman dengeli ve tutarlı bir çizgi tutturma yoluna gitmedi. Sahip olunduğu iddia edilen hat, sürekli olarak kişilere endeksli politikalara boca edildi. Kitlelerin de umutsuzluğunu teşvik eden bu tabloda dün, "adil düzen" sloganı terkedildi; bugün ise "Milli Görüş" ifadesi ağza alınmaktan kaçınılıyor. Üstelik bu vahim durum, kendi genel başkanının itirafıyla belgeleniyor. Kutan, "adil düzen zaten iyi bir slogan değildi" derken, aslında izlenen politikaların tutarlılığından ziyade konjonktürelliğine atıfta bulunuyor. Yani, "Acaba Yüksek Seçim Kurulu Erbakan'ın adaylığını kabul etseydi, bu süreç yaşanır mıydı?" şeklindeki basit soruya verilecek cevap, tablonun mahiyetini açıklayıcı bir niteliğe sahip. Ancak bugün bu çerçeve inandırıcılığını büyük ölçüde yitirdi. Tabiri caizse şapka düştü, kel göründü.

Tabii sözünü ettiğimiz ilişkiler hiç şüphesiz, bugüne dek kendilerini ve kitleyi tatmin ettiği düşünülen kendi içerisinde belli izah farzlarına sahipti. Yapılan pazarlıklar, lehte birtakım tabloların ortaya çıkmasına; mesela 'Merkez'e doğru yapılan yolculukta engelleri ortadan kaldıracak bir mecraya evrilinmesine sebebiyet verecekse, o zaman "tabanın bilmediği" ama "hikmetinden sual olunmayacak" süreçleri onaylamaktan başka bir seçenek kalmamış oluyordu.

Bu tablo, siviller eliyle yürütülen demokrasi oyununun içine girdiği kriz ve yukarıda sözünü ettiğimiz kışla siyasetinin kanıksanması boyutuyla birleştiğinde, iş daha da içinden çıkılmaz bir hal almış oluyor. TCK'nın 312. maddesinin değiştirilmesi -kaldırılması değil- çabası ile birlikte -tüm konjonktürel yapaylığına rağmen- bir demokratikleşme mücadelesinin başlatıldığı iddiası, Kıvrıkoğlu'nun açıklamalarını "normal görme eğilimi" ile birleştiğinde yavanlık, samimiyetsizlik ve "durumu kanıksama" görüntüsü, aslında tablonun gerçek mahiyetini gözler önüne seriyor. Buna bir de İçlerinde 28 Şubat'a tam destek veren şahsiyetlerin de bulunduğu 'küşkünleri, halkın gözünün içine bakarak, "lider sultasına son vermek isteyen demokratlar" olarak lanse etme olgusu eklendiğinde, militer manşetlerle gürleyen "demokrat basın"ın aynı 'küşkünleri hain ve oportünist ilan etmesinden daha eğri ve kof bir tablo ortaya çıkıyor. (Bu arada hemen belirtelim ki; eğer darbeciler seçimlerin ertelenmesi yönünde bir eğilim içerisinde olsalardı, 'küşkünler' aynı medya tarafından çoktan kahraman ilan edilmişlerdi)

Genelkurmay Başkanının açıklamalarının ardından tüm 'siviller' neredeyse koro halinde, "İyi ki konuştu, ortam rahatladı"; "asker demokrasi dedi" vb. söylemleriyle, kışla rejiminin siyasete müdahalesi değil, bizzat siyasetin gündeminden hiç çıkmayacağını ima/deklare etmesinin kanıksandığı bir ortamda, aslında demokrasi havarilerinin de maskeleri bir kez daha düşmüş oluyordu. (Aynı medya daha dün kadar FP'nin seçim istediği bir ortamda, seçimlerin ertelenmesi ve iki turlu olması yönünde kalem oynatıyordu. Bu tür ikiyüzlülükler ülkemiz medyasının en has özelliklerindendir.)

Demokrasi Oyununun Tükenişi Kışla Rejiminin Sürekliliği

Özallı yılların demokrasi oyununa alışmış olan siyasiler, daha düne kadar, asker menşeli açıklamaları en azından şaşkınlıkla karşılıyormuş gibi yapıp, askerın siyasete müdahale etmemesini savunan ifadeleri dillendirebiliyorlardı. 28 Şubat süreciyle birlikte, birbirlerini askerle tehdit eder hale gelen 'seçilmişlerin bugün geldiği nokta, askerın kendi alanlarına yaptığı müdahaleleri kanıksamak, hatta bu hususta mevcut mahfillere davetiye çıkarmak yönünde gelişmekte. Gündelik ayak oyunları ile birbirlerini alt edemedikleri noktada, - seçilmişlerin üstünde bir mercii olmamasına rağmen(!)- bir "üst mercii"ye olan ihtiyaçlarını dillendirmeleri artık vakayı adiyeden sayılır oldu. Aynı atmosfer daha dün partileri kapatılan kesimleri de kuşattı. Yasaklılar seçimlerde aday mı olmak istiyor, mesaj Ordu'ya gönderiliyor; "Üst mercii"de kadrolar mı değişiyor, hemen kişilere endeksli siyaset üretme arayışına giriliyor. Örnekler ortada, eğer ılımlı olduğu düşünülen ve halkla devleti barıştırma yolunda politikalar izlediği ve izleyeceği hususunda kanaat getirilen bir Genelkurmay Başkanı başta olmasaydı, acaba seçimlere bir ay kala bu tür gündemler oluşturma cihetine gidilir miydi? 28 Şubat sürecinin yumuşadığı vehmine kapılıp, Demirel'in ve askerın de seçimlerin ertelenmesine sıcak baktıkları duyumları neticesinde bu tür ayak oyunlarına girişilir miydi? Nitekim Kıvrıkoğlu'nun açıklamalarının ardından Kartel medyasının hep bir ağızdan, "28 Şubat bitmedi" şeklindeki haykırıışları, gerçeği bir kez daha ortaya çıkarttı.

Sözde, sistemin rahatlaması ve normalleşmeye dönüş, ya da artık askerın elini siyasetten çekmesinin habercisi durumunda görülen seçimlerin, aslında üzerinden hiç kalkmamış olan bu gölge, sürecin rejimin siyasası ve sürekliliği açısından ne ifade ettiğinin, ve bundan sonraki gelişmelerin de habercisi oldu adeta.

İki ay önce kendi yaptırdığı anketlerde FP'nin otuz puanlık bir yüzdeye sahip olduğunu gören ve dolayısıyla seçimleri erteletmeye çalışan; bu arada HADEP'i cezalandırma uğraşı güden rejim, Apo'nun iadesiyle birlikte değişen konjoktürde farklı birtakım hesapların içerisine girerek, seçimlerin yapılması noktasında ısrarlı oldu. (Elbette bu ısrarın arka planında, Apo rüzgarıyla şişirilen Ecevit'e yönelik teveccühlerin artması yanında, sorumluluğu pahalıya mal olabilecek ekonomik ve siyası gidişatın da rolü büyüktü.) Tam da bu noktada sivillerin yüzlerine gözlerine bulaştırdıkları gelişmelere müdahale ederek devletin politikasını ortaya koydu. Demokratikleşme adı altında suyu bulandıran kesimleri ise, "idam" ve "parti kapatma"yla tehdit ederek hizaya gelmelerini sağlamaya çalıştı. Böylece halka da "kapatılacak bir partiye oy vermeyin" mesajı geçilmiş oldu.

Sivillerin ve parlamenter sistemin altından kalkamadığı krizlerin yaşandığı böyle bir konjoktürde, sürece müdahale eden askerın tavrı, aslında üzerinde ısrarla durduğumuz sürekliliğın teyidinden başka bir anlam taşımıyordu. Acaba gerçekten Doğan Güreş'in Kanal 7'de kendisiyle yapılan bir söyleşide ifade ettiğı gibi, "aslında 23 Şubat süreci bitti, ama bitmediğine sürekli vurgu yapanlar bu süreçten çıkan olanlardır." tespiti doğru muydu? Dindar kesimin kendisini inandırmaya çalıştığı bu tahlil, sadece kamu ve eğitim alanlarında serdedilen icraatlara bakmakla bile yanlışlanıyordu. Nitekim, başörtü sorunu tüm hızıyla hafta artarak devam ediyor, İmam Hatip Liseleri'nin bayan öğretmenleri ve belediyelerde çalışan memurlar da bu süreçten nasiplerini alıyorlardı. Dikkatlerden kaçan husus ise, bu sürecin gerek muhalif siyasiler, gerekse halk tarafından kanıksanmış olduğu gerçeği idi. 312. maddenin yumuşatılması hususunda verdikleri mücadeleyi bir demokrasi savaşı olarak niteleyenler, her ne hikmetse başörtüsü mağdurlarını artık ağızlarına almaz olmuşlar, belki de durumu kanıksar hale gelmişlerdi. Aslında esas sorun bu "28 Şubat sürecini kanıksama" tavrındaki acziyette yatmaktadır. Bu kanıksama hali ile birlikte demokrasi havariliği üstüste konduğunda, eğrilik, kofluk, yapaylık daha bir günyüzüne çıkmakta.

İşin gerçeği şu ki, tıpkı dün Amerikan uçaklarının İncirlik'ten havalandığını gizleme gayretinin yerini bugün artık aleni haberlere terketmesi gibi; dün askerle demokrasiyi birarada zikretmekten duyulan hicabın, bugün yerini asker menşeli açıklamaları alkışlamaya bırakması, bir olağanüstü halin, bir seferberlik sürecinin kanıksandığı/kanıksatıldığı ve sürekliliğini devam ettireceğinin göstergesidir.

Apo'lu, PKK'lı gündemde dizginleri gevşetenler, bugün o dizginlerin hala kendi ellerinde olduğunu hatırlatıyorlar. Demokrasinin biricik sacayağı olarak görülen ve halkın iradesinin yönetime yansması olarak nitelenen seçimlerin nasıl bir zihniyetin gölgesi altında yapıldığı da ortaya çıkıyor. Bu da seçimler sonrası oluşabilecek aksi bir tablonun müdahaleye açık olduğunu da teyid ettiriyor. Hatta hangi tablo oluşursa oluşsun, bunun rejimin politikalarını etkilemeyeceği, aksine sürekliliğin devam edeceğini gösteriyor. Burada tesadüfe bırakılmış, ya da seçimler eliyle riske edilmiş bir sürecin yaşanmadığı da ortaya çıkıyor. Liberal demokratların, "biz demokratik ülkelerden oluşan NATO'nun üyesiyiz; bu gelişmeleri Batı'ya açıklayamayız" endişesi ise, Ortadoğu'da üstlenilen yeni misyonun gölgesinde, soğuk savaş yıllarının bayat bir eleştirisi olarak tarihin çöplüğüne atılıyor. Zira rejimin birincil düşman ilan ettiği kesimler üzerine yürüttüğü politikalarından rahatsızlık duyulduğuna ilişkin en ufak bir gelişmeye rastlanmıyor. Aksine rejim. Batı ile olan ilişkilerinde nelere dikkat etmesi gerektiğini, DGM'leri tartışarak, HADEP'i seçimlere sokarak, Apo gündemini aşağı çekerek, ajitatif/ırkçı yaygaralar koparma potansiyelini bünyesinde barındıran kesimlerin kulağını bükerek zaten gösteriyor.

Ancak müslümanlar olarak unutmamamız gereken bir gerçek var ki, o da yaşanan sürecin konjonktürel/geçici olduğudur. Bu bir geçiş dönemidir. Bu tür virajlar öğretici ve tecrübe kazandırıcı pek çok birikimi de bünyesinde barındırır. Bugünkü darbe süreci, mevcut hastalıklı yapıyı erozyona uğraticı bir işlev görmekle birlikte, müteaddid defalar vurguladığımız gibi, bizim için eğitici bir niteliğe de sahiptir.

Son 75 yıllık birikim iyi tahlil edildiğinde, muhafazakar kesimin siyasal ve toplumsal alanda ürettiği tezlerin dumura uğradığı görülecektir. Ancak Türkiye'deki İslami mücadelenin birikimi esasen bu andan itibaren kendisini göstermelidir. Sahip olduğumuz birikim enkaz altında bırakılmaya çalışılsa da, gelenekçi tezlerin çökmüş olması bilakis İslami hareketin tespitlerinin bir kez daha doğrulandığını gösterir. İşte biz, sahip olduğumuz tecrübelerle, buradan geleceğe uzanan damarları yakalamalı ve yolumuza devam etmeliyiz.

Haksöz Dergisi Sayı: 97 - Nisan 1999

Kaynak: 28 Şubat'ın Sürekliliği ve Sistem İçi Muhalefetin iflası - Bahadır Kurbanoglu